

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№5

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 MAY

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, may.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

АДАПТИВНОЕ БИЗНЕС-ПЛАНИРОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	10
Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Исматуллаев Темур Равшан угли	
STERJEN KO'NDALANG KESIM YUZASI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORNING QISQA TUTASHUV PAYTIDAGI MEKANIK ZO'RIQISHGA CHIDAMLILIGI	18
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ВЛИЯНИЕ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ДИНАМИКИ НА РАЗВИТИЕ СФЕРЫ УСЛУГ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА.....	26
Мусаева Шоира Азимовна, Муйинжонов Хусейн Алишеревич	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	35
Габбарова Ильмира Володиевна	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLOATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	41
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	48
Усманова Азиза Баходировна	
PEREGONDAGI HARAКATNI BOSHQARISH TIZIMLARINI MIKROPROTSESSORLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUZILMAVIY SXEMASINI ISHLAB CHIQUISH.....	53
Xujamkulov Eldor G'ayratjon o'g'li	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	62
Alimova Dilafro'z Tohir qizii	
HUDUDLAR KESIMIDA AHOLI O'SISHINING BANDLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	68
Xusniddinova Gulnoza Ulug'bek qizi	
QUYOSH FOTOELEKTRIK PANELLARI SAMARADORLIGIGA ATROF-MUHIT OMILLARI VA CHANGLANISHNING TA'SIRI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISHGA QARATILGAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR.....	67
Botirov Bozorbek, Iskandarova Charos, Avazov Jonibek, Sultonov Abror	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI ..	74
Rajapov Xayrulla Bekdurdievich, Sharipova Lobar Umrbek qizi	
INTERPOLATSION TIKLASH ALGORITMLARINING OCR ANIQLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	82
Aliyev Nodirbek Hamidullo o'g'li	
IKORXONALARDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA INSTITUTSIONAL OMILLARI.....	89
Muxtorova Shaxlo Farxodovna	
O'ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARINI EKONOMETRIK PROGNOZLASH.....	101
Qo'ziboyev Behzod Hamidovich	
KPI-BASED PERFORMANCE MANAGEMENT AND ITS IMPACT ON EMPLOYEE PRODUCTIVITY	106
Sultanova Kamila Mukhtorali kizi	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	

MHXS STANDARTLARIGA O‘TISH: KORXONALAR UCHUN AMALIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	117
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna	
TURMUSH FAROVONLIGINI BAHOLASHNING KO‘P O‘LCHOVLI USULLARI VA MEZONLARI	123
Turdikulova Moxira Maxmasharifovna	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY-IQTISODIY IMPERATIVLARI	127
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA RO‘Y BERISHI MUMKIN BO‘LGAN BAXTSIZ HODISALAR VA UNI BARTARAF ETISH CHORA-TADBIRLARI	132
Dehqonov Oyatillo Mansurbek o‘g‘li, Abduraxmanov Abdurashid Ataxanovich	
VTULKA DETALINI ISHLAB CHIQRISHDA SHTAMPLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH...	143
Abdullayev Fatxulla, Xasanov Kamoliddin, Yolg‘ashova Madina, Jo‘rayev Muhiddin	
JAHON MOLIYAVIY TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI.....	147
Qobilova Nodira Qayumjon qizi, Normurodov X.E.	
KORXONALARDA “TEJAMKOR ISHLAB CHIQRISH” KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	151
Mamasoliyev G‘ayratbek Maxamadyusupovich	
HUDUDIY BARQARORLIKNI TA‘MINLASHDA MAHSULOT EKSPORTINI DIVERSIFIKATSIYALASH YO‘LLARI.....	156
Mamadjanova Tuyg‘unoy Axmadjanovna	
PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASTERLARIDA ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ASOSIDA YUQORI QO‘SHILGAN QIYMATLI MAHSULOTLAR ULUSHINI KENGAYTIRISH	161
Yusupova Feruza Yo‘ldoshevna	
AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA MIKROLOYIHALARNING O‘RNI	166
Irgashev Anvar Farxodovich	
XALQARO KOMPANIYALARDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	173
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДЕГРАДАЦИИ КОМПОНЕНТОВ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ МОДУЛЕЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ КЛИМАТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ: ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР	178
Дыскин Валерий Григорьевич, Курбанов Юнус Муртаза угли, Жубаназаров Ринат Шапагат Улы	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI	184
O‘tbosarov Abrorbek Adxamjon o‘g‘li	
DAVLAT ORGANLARI VA TASHKILOTLARI ICHKI AUDITORLARINING PROFESSIONAL AXLOQ QOIDALARINI ISHLAB CHIQRISH.....	189
Xamidova Zarifa Urol qizi	
AUDIT JARAYONIDA DALIL OLISH VA UNING MUAMMOLARI.....	196
Ro‘zmetov Mansur	
O‘ZBEKISTONDA IJTIMOYIY TURIZMNI QO‘LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	200
Shaydulova Marjona Alisher qizi	
KORXONALARNING MOLIYAVIY HOLATINI IFODALOVCHI KO‘RSATKICHLAR VA ULARNING MOLIYAVIY TAHLILI AHAMIYATI.....	205
Rizoyev Farrux Hikmatilloevich	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDA IQTISODIY SALOHİYATNI TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI.....	210
Turaboev Ibroxim Ismoil o‘g‘li	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG‘DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	215
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ	225
Юсупов Зойиржон Ровшан угли, Жумаев Улуғбек Нодирбекович ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ	231
Тожалиев Шохрух Талип ўғли GAMES ARE A POWERFUL TOOL FOR IMPROVING LANGUAGE LEARNING	236
Kulakhmedova Gulnora Abdurahimovna O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARINING INNOVATSION XIZMATLARI ORQALI KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH	241
Azlarova Aziza Axrorovna AVTOMOBIL SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINI BOSHQARISH VA RISKLARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI	248
Marufxanov Davron Hasanovich O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING YANGI IMKONIYATLARI: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA ISTIQBOLLARI	255
Isakjanova Saboxat Muhamedovna MINTAQA IQTISODIYOTI VA SANOATNING RIVOJLANISHI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNING NAZARIY YONDASHUVLARI	263
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISHNI JORIY ETISHDA ASOSIY MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH YO'LLARI	268
Anvar Deberdiyev RAQAMLI XIZMATLARNING O'ZBEKISTON TASHQI SAVDO BALANSIDAGI O'RNI	272
Latipova Shaxnoza Maxmudovna, Normurodova Zuhra Orzimurod qizi TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI	278
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna IQTISODIY TIZIMDA TADBIRKORLIK VA TADBIRKORLIK QOBILiyATIGA YANGICHA YONDASHUV	283
Tadjiev Bexzod Umidjanovich OTMNI MOLIYAVIY TA'MINLASHNING INNOVATSION MOLIYAVIY MODELARI	290
Tuxliyev Bozor Karimovich TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIMLARNI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	293
Abirova Nargizabonu TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	298
Ro'ziyeva Maftuna Yusufovna OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA IQTISODIY KO'RSATKICHLAR DINAMIKASINING EMPIRIK TAHLILI	303
Sharipova Shahlo Istamovna METROLOGIYANING ILMIY-METODIK ASOSLARI VA UNING ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	308
Maxmudov Dostonbek Soyibjon o'g'li SANOAT KORXONALARIGA KIRITILGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	312
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna O'ZBEKISTONDA RAQAMLI DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	317
Ibragimova Saodat, Mirhamidova Dilorom, Shagaipova Gulchehra	

OLIY TA'LIM BITIRUVCHILARI SONINING JISMONIY SHAXSLAR DAROMAD SOLIG'IGA TA'SIRI VA INSON KAPITALI ORQALI IJTIMOYIY XARAJATLARNI BOSHQARISH.....	323
Primova Nigora Ikrom qizi	
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALARNING ROLI: YANGI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHGA STRATEGIK YONDASHUVLAR	331
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ELEKTRON TIJORAT BILAN SHUG'ULLANUVCHI KORXONALARDA MIJOZLAR QONIQLASH DARAJASI..	337
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	
KICHIK BIZNESDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	341
Xakimov Akbar Anvarovich	
FOTOELEKTRIK TIZIM SAMARADORLIGIGA HARORAT, SOYALANISH VA DEGRADATSIYA OMILLARINING TA'SIRI.....	344
Majidova Maxliyo A'zam qizi	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	354
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	
STUDY OF THE INFLUENCE OF MEMBRANE REACTOR ON METHANE CONVERSION WITH WATER VAPOR AND CARBON OXIDE (IV).....	362
Umida Shabarova, Sugdiyana Abdurasulova	
ESG MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN: EVALUATION PRACTICES, KEY DETERMINANTS, AND STRATEGIC PRIORITIES.....	367
Sanemkhan Abdullaeva	
UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MENEJMENTNING O'RNI VA AHAMIYATI	375
Boymirzayev Doniyorbek Anvarjon o'g'li	
PEDAGOGIK MAHORATNI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH ORQALI TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRADIGAN PLATFORMA ISHLAB CHIQLASH	379
Salomov Shokirjon, Boboyev Shavkat, Normamatov Xayriddin	
ПОВЫШЕНИЕ ОГНЕСТОЙКОСТИ МАТЕРИАЛОВ НА ОСНОВЕ ВТОРИЧНОГО ПОЛИЭТИЛЕНА.....	386
Назаров Феруз, Назаров Фарход, Ахмедова Фазилат, Элмуродов Элгез, Янгибоев Асадбек	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	391
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Rasulov Akmal Xurshid o'g'li	
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI.....	397
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi	
MADANIY MEROS OBYEKTLARINING TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI STRATEGIK AHAMIYATI	403
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI.....	407
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi	
XORAZM VILOYATINING IQTISODIY SALOHİYATI VA TRANSPORT INFRATUZILMASINING TARKIBI HAMDA JORIY HOLATI	411
Karimova Shaxnoza O'ktamovna	
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	418
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ JOYLARIDA TURIZM XIZMATLARI INFRATUZILMALARINI RIVOJLANTIRISH	423
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
AKTIVLAR QADRSIZLANISHI XARAJATLARINING MOLIYAVIY VA SOLIQ HISOBOTLARIGA TA'SIRI.....	427
Jarimbetov Ajiniyaz Kurbanbaevich	

MUHANDISLIK GEOMETRIYASI VA KOMPYUTER GRAFIKASI FANLARINI O'QITISHDA MULTIMEDIA VA INTERAKTIV TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM NATIJALARIGA TA'SIRI: AUDIO VA VIDEOTEKNOLOGIYALAR IXTISOSLIGI MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT.....	430
Utkirova Mamura Faxriddin qizi	
HUDUDIY TADBIRKORLIK TIZIMIDA INVESTITSION RESURSLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INSTITUTSIONAL VA EKONOMETRIK YONDASHUVLARI	436
Isakov Axmadali Esanbayevich	
MINTAQAVIY OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA INVESTITSION RESURSLARNING TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH	444
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li	
XABAR ALMASHISHGA ASOSLANGAN MARKETINGDA ISTE'MOLCHILARNING SHAXSIY HAYOTINI KUTILMALARI	452
Raxmatova Sitora Shuxratjon qizi	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI OPTIMALLASHTIRISH VA SOG'LOM RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT SEKTORINI INSTITUTSIONAL ISLOH QILISHNING QIYOSIY TAHLILI	461
Sharapov Umidjon Shavkatovich	
ZAMONAVIY SERVIS KOMPANIYALAR TANNARXINI ANIQLASHNING DOLZARB YO'NALISHLARI	471
Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
NAVOIY VILOYATINING TURISTIK OBYEKTALARI VA ULARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI REKREATSION TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI TAHLILI	477
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	483
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TADBIRKORLIKNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich	
QORAKO'L TERI JINGALAKLARINING TAKRORLANMAS KO'RINISHI VA XUSUSIYATLARI	492
Hakimova Sh.Q., Azimov J.Sh., Farmonov F.F.	
YOSH TADBIRKORLARNING STARTAP LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI	497
Koriev Orif Azizovich	
HUDUDLARDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Karimov Chuxmor Abdirashidovich	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY HOLATI VA MOLIYAVIY NATIJALARI TAHLILI	507
Alimov Baxodir Batirovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISHNING IQTISODIY TAHLILI	513
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINING ROLI	516
Xodjimatom Maksudbek Ubaydullayevich	
MINTAQA TURIZM INDUSTRIYASINING IQTISODIY RIVOJLANISHI VA BOSHQARUV FAOLIYATLARI TAHLILI	520
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Ruziqulov Aziz Tuxtayevich	
TIJORAT BANKLARIDA FINTECH TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH ORQALI MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNI TA'MINLASH: NAZARIY YONDASHUV VA ISTIQBOLLAR	526
Nazarova Shohista Tolmas qizi	
METALLARGA BOSIM OSTIDA ISHLOV BERISH JARAYONLARINI RAQAMLI MODELLASHTIRISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI	531
Xasanov Kamoliddin Akmal o'g'li, Abdullayev Fatxulla Sagdullayevich, Diyorov Salohiddin Farhod o'g'li, Jalolov Jafar Jamol o'g'li	

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL MABLAG'LARI HISOBINI MHHS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: USLUBIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	537
Umurzakov Dilshodbek Xakimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI YASHIRIN IQTISODIYOTNI AMALGA OSHIRISHGA UNDOVCHI OMILLAR.....	543
Bobojonov Azimjon Akmal o'g'li	
MINTAQANING INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	548
Maxmudov Jasurbek Ergashevich	
BUXORO TARIXIY MARKAZIDAGI MUZEY OBYEKTINING SIG'IM TAHLILI: FAYZULLA XO'JAYEV UY-MUZEYI TAJRIBASIDA.....	553
Odilova Muattar Akram qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING USTUVORLIKLARI.....	560
Turdiyeva Muqaddas Umarovna	
МОДЕЛЬ ЦИФРОВОГО ОБЪЕКТА ДЛЯ АНАЛИЗА КОМПЛЕКСНЫХ ЦИФРОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ОБЪЕКТОВ.....	565
Гулямов Шухрат, Шамсутдинова Винера, Караханова Алсу, Зайниддинова Зебинисо	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY MEKANIZMLARI	571
Yuldoshov Otabek Jovli o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING XALQARO KAPITAL BOZORLARIGA INTEGRATSIYASI VA INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH MEKANIZMLARI.....	576
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSH SALOHİYATNI SHAKLLANTIRISH VA RAQOBAT USTUNLIKLARINI TA'MINLASH MEKANIZMLARI	583
Asenbaeva Aydaygul, Toshqulova Aziza	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIGA TA'SIRI.....	587
Halimov Humoyunbek Tohirjon o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIGA TA'SIRI.....	591
Halimov Humoyunbek Tohirjon o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich	
SCENARIO-BASED ECONOMETRIC EVALUATION OF REAL INVESTMENT EFFICIENCY IN SMALL BUSINESS ACTIVITIES.....	601
Otajanov Umid Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIY O'SISHNI RAG'BATLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	611
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich	
BANK 4.0 SHAROITIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BANK BOSHQARUVI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	619
Boltayev Zokirjon Otanazarovich	
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA SUV RESURSLARI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH USULLARI.....	622
Sapayev Azamat Rustamovich	
ФИСКАЛЬНЫЕ ПРАВИЛА В СРЕДНЕСРОЧНОМ БЮДЖЕТНОМ ПЛАНИРОВАНИИ.....	626
Е.М. Соң	
BUXORO VILOYATINING YALPI HUDUDIY MAHSULOT DINAMIKASI VA UNING TARMOQ TUZILMASIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLAR TAHLILI	631
Raxmonqulova Nafisa Olimjonovna	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI.....	636
Raupov Shuxrat Soyibovich	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI.....	636
Raupov Shuxrat Soyibovich	

O'ZBEKISTONDA "O'ZSUVA'TA'MINOT" AJ TIZIMI KORXONALARINI "YASHIL" MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISHDA XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ISHTIROKIDA JALB QILINGAN XUSUSIY INVESTITSIYALAR DINAMIKASINING IQTISODIY TAHLILI	652
Risqibekova Nozimaxon	
WAYS TO REDUCING POVERTY BY INCREASING INCOME: INSTITUTIONAL AND SOCIO-ECONOMIC MECHANISMS	657
Muxammedov Jasurbek Oллоberdi ugli, Ganiyev Muhammadjon Khalilovich	
QURILISH KORXONALARIDA XARAJATLARNI KLASSIFIKASIYA QILISH VA HISOBGA OLISH TIZIMI	663
Toshimov Azizbek Hakimovich	
MARKAZIY OSIYO DAVLATLARIDA SUV RESURSLARIDAN OQILONA FOYDALANISH.....	667
Jobborov Elmurod Normo'minovich	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING HUDUDIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDAGI O'RNI...	672
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
HUDUDLARARO IQTISODIY NOMUTANOSIBLIK VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	677
Erkinova Dildora Ravshonbek qizi	
XORIJIY BANKLAR AMALIYOTIDA RISKLARNI BAHOLASH VA BOSHQARISH TAJRIBASI	683
Kudaybergenova Guzal Kuanishbayevna	
КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД К ПОВЫШЕНИЮ РАБОТОСПОСОБНОСТИ МЕТАЛЛОРЕЖУЩЕГО ИНСТРУМЕНТА ПРИ ОБРАБОТКЕ ТРУДНООБРАБАТЫВАЕМЫХ МАТЕРИАЛОВ.....	687
Желтухин Андрей Владимирович	
AUDITORLARNING PROFESSIONAL FIKR VA MULOHAZALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA XALQARO ILG'OR TAJRIBALARNING AHAMIYATI	694
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
SOVUTGICH QURILMASIDAGI KONDITSIONERDAN AJRALIB CHIQUADIGAN ISSIQLIKDAN MAHSULOTLARNI QURITISHDA FOYDALANISH	699
Nuritov Ikrom, Ibojeva Sevinch, Sultonmurodova Xurinis	
ORGANISATIONAL BEHAVIOR IN ENTERPRISES AND ITS IMPACT ON MANAGEMENT DECISION-MAKING: A REVIEW OF THEORIES	704
Djumanov A.A.	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLARI VA DOLZARB MUAMMOLARI	714
Taniyev Mirzoxid Xurramovich, Mannabova Madina Sunnatillo qizi	
MILLIY GO'SHT CHORVACHILIGINING INNOVATSION RIVOJLANISHIDA TASHKILY-IQTISODIY OMILLAR VA ULARNING SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	721
Kushakov Faxriddin Baxtiyarovich	
KORXONANING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISHDA XARAJATLAR MONITORINGINING ROLI.....	731
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA KADRLAR TAYYORLASH VA DUAL TA'LIM TIZIMI RIVOJI.....	738
Uzaydullayev Sherzod Shukurullayevich	
YANGI O'ZBEKISTONDA GILAMCHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISH MAQSADLARI VA ISTIQBOLLARI....	741
Musayeva Shoirazimovna	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ЖЕНСКОГО ТРУДА НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОЙ И ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	746
Дониёрова Зухрабону Алишер кизи	
TRANSPORT LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJIDAGI O'RNI	754
Abdusalikova Komila Abdusalikovna	

JAMOAT TRANSPORTI KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYALARINI AMALGA OSHIRISH
USULLARI 758
Berdiyev Temur Azamatovich

CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA ELEKTRON TIJORAT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING
IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI 764
Safarov Baxtiyor Djurakulovich

CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA ELEKTRON TIJORAT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI

Safarov Baxtiyor Djurakulovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Marketing” kafedrası professori

ORCID: 0009-0003-9572-0114

E-mail: safarob101@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada chakana savdo korxonalarida elektron tijorat texnologiyalarini joriy etishning iqtisodiy samaradorligini oshirish usullari tadqiq qilindi. Tadqiqot davomida raqamli savdo platformalari, mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish tizimlari, raqamli marketing vositalari hamda moliyaviy texnologiyalarning chakana savdo faoliyatiga ta'siri tahlil etildi. Elektron tijorat texnologiyalaridan kompleks foydalanish operatsion xarajatlarni kamaytirishi, savdo aylanmasini oshirishi va mijozlar bilan aloqalarni mustahkamlashi asoslab berildi. Raqamli transformatsiya jarayonida inson kapitali, texnologik infratuzilma va adaptiv boshqaruv strategiyalarining ahamiyati yoritildi. Tadqiqot natijalari elektron tijorat texnologiyalarini bosqichma-bosqich joriy etish chakana savdo korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: elektron tijorat, chakana savdo, raqamli iqtisodiyot, iqtisodiy samaradorlik, CRM tizimi, raqamli marketing, moliyaviy texnologiyalar, avtomatlashtirish.

Аннотация. В данной статье исследованы методы повышения экономической эффективности внедрения технологий электронной коммерции в предприятиях розничной торговли. В ходе исследования проанализировано влияние цифровых торговых платформ, систем управления взаимоотношениями с клиентами, инструментов цифрового маркетинга и финансовых технологий на деятельность розничных предприятий. Обосновано, что комплексное использование технологий электронной коммерции способствует снижению операционных затрат, увеличению товарооборота и укреплению взаимодействия с клиентами. Также раскрыта роль человеческого капитала, технологической инфраструктуры и адаптивных стратегий управления в процессе цифровой трансформации. Результаты исследования показали, что поэтапное внедрение технологий электронной коммерции способствует повышению конкурентоспособности предприятий розничной торговли.

Ключевые слова: электронная коммерция, розничная торговля, цифровая экономика, экономическая эффективность, CRM-система, цифровой маркетинг, финансовые технологии, автоматизация.

Abstract. This article examined methods for improving the economic efficiency of implementing e-commerce technologies in retail enterprises. The study analyzed the impact of digital trading platforms, customer relationship management systems, digital marketing tools, and financial technologies on retail business activities. The findings demonstrated that the integrated use of e-commerce technologies reduced operational costs, increased sales turnover, and strengthened customer relations. The study also highlighted the importance of human capital, technological infrastructure, and adaptive management strategies in the process of digital transformation. The results confirmed that the gradual implementation of e-commerce technologies contributed to improving the competitiveness of retail enterprises.

Keywords: e-commerce, retail trade, digital economy, economic efficiency, CRM system, digital marketing, financial technologies, automation.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotining raqamli transformatsiyasi chakana savdo sohasida sezilarli o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Mobil texnologiyalar, bulutli xizmatlar va sun'iy intellekt asosidagi yechimlar an'anaviy savdo tashkilotlarining biznes modellariga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. UNCTAD ma'lumotlariga ko'ra, jahon bo'ylab B2C elektron tijorat hajmi 2020-yilda 4,9 trillion AQSh dollariga yetdi va keyingi yillarda barqaror o'sish dinamikasini saqlab qoldi [1]. Bu ko'rsatkich raqamli savdoning iqtisodiy faollikdagi ulushi yildan-yilga oshib borayotganini tasdiqlaydi.

O'zbekistonda chakana savdoning raqamlashtirilishi davlat strategiyasi darajasida tan olingan ustuvor

yo'nalishlardan biriga aylandi. Statistika agentligi ma'lumotlariga muvofiq, mamlakatda elektron tijorat orqali amalga oshirilgan savdo aylanmasi izchil o'sish tendensiyasiga ega bo'lib, raqamli platformalar mahalliy iqtisodiyotning rivojlanish drayverlaridan biriga aylanib bormoqda [2]. Mahalliy chakana savdo korxonalarini uchun raqamli vositalarni joriy etish marketing kanalini kengaytirish doirasidan chiqib, iqtisodiy samaradorlikni oshirishning strategik yo'nalishi sifatida e'tirof etilmoqda.

Maqolaning maqsadi chakana savdo korxonalarida elektron tijorat texnologiyalarini joriy etish jarayonida iqtisodiy samaradorlikni oshirishning nazariy asoslarini va amaliy usullarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotning ilmiy ahamiyati raqamli platformalar samaradorligini baholashning kompleks yondashuvini taklif etishda namoyon bo'ladi. Amaliy ahamiyati esa olingan natijalarning chakana savdo sub'ektlari faoliyatini optimallashtirishda foydalanish imkoniyatida o'z aksini topadi. Vazifalar qatoriga iqtisodiy samaradorlik mezonlarini tasniflash, xalqaro tajribani umumlashirish va mahalliy bozor sharoitiga moslashtirilgan tavsiyalarni shakllantirish kiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Elektron tijoratning iqtisodiy samaradorligi masalalari xorijiy va mahalliy tadqiqotchilar tomonidan keng o'rganilib kelinmoqda. Raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy darajadagi ta'sirini empirik dalillar asosida yoritgan tadqiqotlar nazariy bazaning shakllanishiga muhim hissa qo'shdi. McKinsey Global Institute hisobotlarida raqamli transformatsiya jarayonida chakana savdoning o'ri alohida ta'kidlangan bo'lib, raqamli ekotizimlarning iste'molchi qiymatini yaratishdagi roli empirik ravishda asoslab berilgan [3].

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) doirasidagi tadqiqotlar raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sirini tahliliy o'rganishga bag'ishlangan. Mualliflar guruhi raqamli platformalarning mehnat unumdorligi, investitsiya samaradorligi va iste'molchi farovonligi orasidagi bog'liqlikni miqdoriy modellashtirish orqali ko'rsatib bergan [4]. Olingan xulosalar elektron tijoratning iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini empirik dalillar bilan tasdiqlaydi.

Jahon banki ekspertlarining hisobotlarida rivojlanayotgan mamlakatlarda raqamli iqtisodiyotning rivojlanish bosqichlari va institutsional shart-sharoitlari batafsil yoritilgan. Hisobotda chakana savdo sohasidagi raqamlashtirish jarayonlarining iqtisodiy o'sishga ulushi miqdoriy ko'rsatkichlar orqali asoslab berilgan [5]. Mualliflar raqamli infratuzilma, inson kapitali va institutsional muhitning birgalikdagi rivojlanishi samaradorlikning asosiy garovi ekanligini ta'kidlashadi.

Deloitte tahlilchilari guruhi global chakana savdo bozorining yetakchi sub'ektlari faoliyatini izchil monitoring qilib boradi. Ularning yillik hisobotlari chakana savdo korxonalarining raqamli transformatsiya strategiyalari, omnikanal yondashuvlarning iqtisodiy samaradorligi va iste'molchi xulq-atvoridagi o'zgarishlarning tijorat ko'rsatkichlariga ta'sirini batafsil yoritadi [6]. PwC global iste'molchi tadqiqotlari bozorning xulq-atvor xususiyatlarini chuqur tahlil qilishga imkon beradi [7].

Mahalliy ilmiy adabiyotda elektron tijorat masalalari O'zbekiston Respublikasi iqtisodchi olimlarining tadqiqotlarida o'z aksini topgan. Lex.uz huquqiy axborot tizimi orqali e'lon qilingan normativ-huquqiy hujjatlar O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanish doirasini va davlat tomonidan ko'rsatilayotgan ko'magini aks ettiradi [8]. Markaziy bank tomonidan e'lon qilinayotgan to'lov tizimlari statistikasi mamlakatda elektron to'lovlar infratuzilmasining rivojlanish dinamikasini miqdoriy o'lchashga imkon yaratadi [9].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlar asosan makroiqtisodiy darajada raqamli savdoning umumiy tendensiyalarini yoritgan. Alohida chakana savdo korxonalarini darajasida elektron tijorat texnologiyalarining iqtisodiy samaradorligini baholashning kompleks uslubiyatini ishlab chiqish masalasi yetarli darajada o'rganilmagan. Bu holat ushbu ish doirasida nazariy yondashuvni amaliy tavsiyalar bilan boyitishning ilmiy yangiligini belgilab beradi.

TADVIQOT METODOLOGIYASI

Ish metodologiyasi nazariy va amaliy yondashuvlarning uyg'unligiga asoslanadi. Asosiy ilmiy uslublar sifatida tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, induktiv va deduktiv mantiqiy mulohazalar qo'llanildi. Statistik ma'lumotlarni qayta ishlash uchun rasmiy ochiq ma'lumotlar bazalari va xalqaro tashkilotlar hisobotlaridan foydalanildi. Manbalar tanlashda ishonchlilik, ochiqlik va dalillar bilan tasdiqlanganlik tamoyillariga rioya qilindi.

Iqtisodiy samaradorlikni baholashning konseptual asosi sifatida xarajat-foйда tahlili (cost-benefit analysis) tanlandi. Bu yondashuv elektron tijorat texnologiyalarini joriy etishning to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita iqtisodiy ta'sirini miqdoriy o'lchashga imkon beradi. Samaradorlik mezonlari to'rt asosiy guruhga ajratildi: operatsion samaradorlik, marketing samaradorligi, mijozlar bilan o'zaro munosabatlar samaradorligi va moliyaviy samaradorlik. Har bir guruh o'ziga xos indikatorlar tizimi orqali baholanadi.

Manbalar bazasini shakllantirishda 2019–2024 yillar oraliqdagi xalqaro va mahalliy nashrlar tanlandi. UNCTAD raqamli iqtisodiyot hisobotlari, OECD raqamli iqtisodiyot ko'rsatkichlari, Jahon banki tahliliy materiallari va O'zbekiston rasmiy statistika manbalari asosiy axborot bazasini tashkil etdi [10]. Bunday tanlov tadqiqot bazasining xalqaro qiyosiylikini va mahalliy bozor xususiyatlariga moslashtirilganligini ta'minladi.

Uslubiy yondashuv to'rt bosqichdan iborat tarzda qurildi. Birinchi bosqichda elektron tijoratning nazariy asoslari va xalqaro tajriba o'rganildi. Ikkinchi bosqichda mahalliy bozor sharoitidagi xususiyatlar aniqlandi. Uchinchi bosqichda iqtisodiy samaradorlikni oshirish usullari sintez qilindi. To'rtinchi bosqichda olingan natijalar asosida amaliy tavsiyalar shakllantirildi. Bunday ketma-ketlik nazariy umumlashtirishdan amaliy yo'riqnomalarga o'tishning izchilligini ta'minladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Chakana savdo korxonalarida elektron tijorat texnologiyalarini joriy etishning iqtisodiy samaradorligini oshirish usullari to'rt asosiy yo'nalish bo'yicha tasniflanadi. Yo'nalishlar bir-birini to'ldiruvchi tabiatga ega bo'lib, kompleks tarzda qo'llanilganda maksimal natija beradi. Har bir yo'nalish o'ziga xos texnologik vositalar va boshqaruv yondashuvlariga ega.

Birinchi yo'nalish operatsion jarayonlarni avtomatlashtirish bilan bog'liq. Zaxira boshqaruvi tizimlari (Inventory Management Systems), omborxonalar logistikasini optimallashtirish vositalari (Warehouse Management Systems) va to'lov terminallarini (Point of Sale) raqamlashtirish chakana savdo korxonalarining operatsion xarajatlarini sezilarli darajada qisqartirishga xizmat qiladi. Jahon banki tahliliy materiallari raqamli operatsion tizimlarni joriy etgan chakana savdo korxonalarini xarajatlarni o'rtacha 15–25 foizga qisqartirishga erishishi mumkinligini ko'rsatib beradi [11].

Ikkinchi yo'nalish ma'lumotlar tahliliga asoslangan marketing strategiyalarini qo'llashdan iborat. Mijozlar xulq-atvorini bashorat qilish, shaxsiylashtirilgan takliflar yaratish va dinamik narxlash siyosatini amalga oshirish marketing samaradorligini oshiruvchi vositalar tarkibiga kiradi. UNCTAD tadqiqotlari raqamli marketing instrumentlaridan foydalanish chakana savdo aylanmasini sezilarli darajada oshirishga olib kelishini empirik dalillar asosida tasdiqlagan [12]. Big Data tahlili va sun'iy intellekt yechimlari marketing kampaniyalarining nishon auditoriyasiga aniq yo'naltirilishini ta'minlaydi.

Uchinchi yo'nalish mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni boshqarish (Customer Relationship Management) tizimlarini joriy etish bilan bog'liq. Zamonaviy CRM platformalari mijozlar bazasi haqida batafsil ma'lumotlarni saqlash, sodiqlik dasturlarini boshqarish va mijozlarning hayotiy davomidagi qiymatini (Customer Lifetime Value) hisoblash imkoniyatini beradi. Deloitte yillik chakana savdo hisobotlari raqamli CRM yechimlarining iste'molchini saqlab qolish koeffitsientiga ijobiy ta'sirini batafsil yoritib beradi [13].

To'rtinchi yo'nalish moliyaviy samaradorlikni oshirishga qaratilgan. Bulutli buxgalteriya tizimlari, raqamli to'lov yechimlari va moliyaviy hisobotlarning real vaqt rejimida shakllantirilishi moliyaviy boshqaruv sifatini oshiradi. O'zbekiston Markaziy banki ma'lumotlariga ko'ra, mamlakatda elektron to'lovlar hajmi va raqamli to'lov vositalaridan foydalanish darajasi izchil o'sib bormoqda, bu chakana savdo korxonalarining moliyaviy aylanma davomiyligini qisqartirish uchun infratuzilmaviy zamin yaratadi (1-jadval) [14].

1-jadval.

Elektron tijorat texnologiyalarining iqtisodiy samaradorlikka ta'siri yo'nalishlari¹

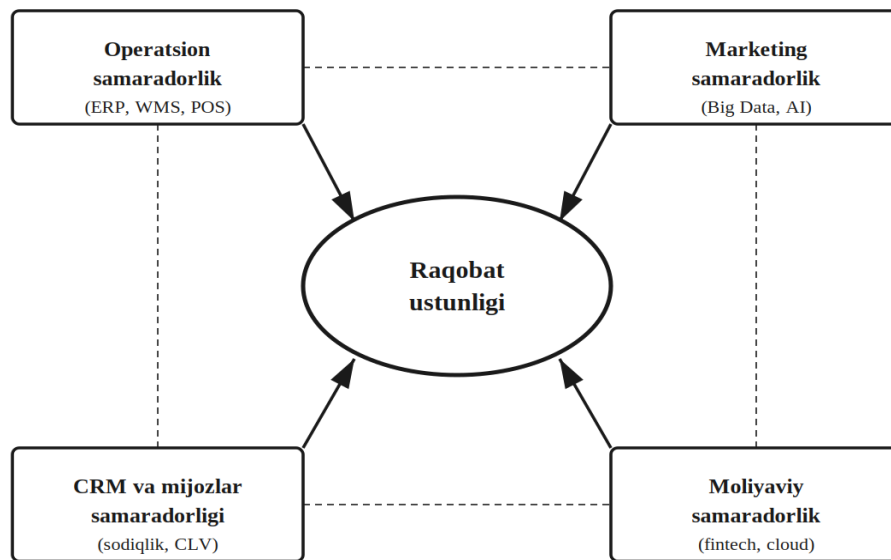
Yo'nalish	Asosiy texnologik vositalar	Iqtisodiy ta'sir yo'nalishi	Manba
Operatsion avtomatlashtirish	ERP, WMS, IMS, POS tizimlari	Xarajatlarning o'rtacha 15–25% qisqarishi	Jahon banki [11]
Raqamli marketing	Big Data tahlili, AI-marketing, shaxsiylashtirish	Savdo aylanmasining barqaror o'sishi	UNCTAD [12]
CRM-yechimlar	Sodiqlik dasturlari, segmentatsiya, omnikanal	Mijozlarni saqlab qolish koeffitsientining o'sishi	Deloitte [13]
Moliyaviy texnologiyalar	Bulutli buxgalteriya, fintech yechimlar, mobil to'lov	Moliyaviy aylanma davrining qisqarishi	O'zR Markaziy banki [14]

O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, mamlakatda elektron tijorat orqali amalga oshirilgan tovar va xizmatlar savdosi izchil o'sib bormoqda. Rasmiy statistika portali orqali e'lon qilinayotgan ma'lumotlar mahalliy bozorda raqamli savdo segmentining barqaror o'sish dinamikasiga ega ekanligini ko'rsatadi [15]. Bunday tendensiya milliy iqtisodiyotda elektron tijoratning institutsional jihatdan

1 Manba: muallif tomonidan ko'rsatilgan rasmiy hisobotlar asosida tuzildi.

mustahkamlanib borayotganini aks ettiradi (1-rasm).

1-rasm. Chakana savdo korxonalarida elektron tijorat texnologiyalari samaradorligining konseptual modeli²

Konseptual model elektron tijorat texnologiyalarining iqtisodiy samaradorligini belgilovchi to'rt yo'nalishning o'zaro bog'liqligini aks ettiradi. Modelning markazida raqobat ustunligi turadi va u chakana savdo korxonasining strategik maqsadi sifatida belgilanadi. To'rt komponent o'zaro funktsional aloqalar orqali markazga ta'sir ko'rsatadi hamda gorizont va vertikal yo'nalishlarda o'zaro ta'sirlashadi. Modelning amaliy ahamiyati shundaki, u chakana savdo korxonasi rahbariyatiga raqamli transformatsiya strategiyasini izchil va kompleks tarzda shakllantirishga yordam beradi.

Olingan natijalar nazariy umumlashtirish darajasida quyidagi xulosalarga olib keladi. Birinchidan, elektron tijorat texnologiyalarini joriy etishning iqtisodiy samaradorligi alohida vositalardan emas, balki ularning integratsiyalashgan tizimidan kelib chiqadi. Ikkinchidan, samaradorlikning maksimal darajasi texnologik infratuzilma va inson kapitali rivojlanganligi mutanosibligi sharoitida qaror topadi. Uchinchidan, mahalliy bozor xususiyatlarini hisobga olgan adaptiv strategiyalar universal yechimlarga nisbatan yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. To'rtinchidan, samaradorlikni miqdoriy baholashning kompleks indikatorlar tizimi boshqaruv qarorlarining sifatini oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ish doirasida chakana savdo korxonalarida elektron tijorat texnologiyalarini joriy etishning iqtisodiy samaradorligini oshirish usullarining nazariy va amaliy jihatlari ko'rib chiqildi. Tasniflash, qiyosiy tahlil va sintez metodlari yordamida elektron tijoratning iqtisodiy samaradorligini belgilovchi to'rt asosiy yo'nalish ajratildi va ularning o'zaro bog'liqligi konseptual model orqali namoyish etildi.

Elektron tijorat texnologiyalari chakana savdo korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirishning strategik vositasi hisoblanadi. Ularning ta'siri operatsion xarajatlarni kamaytirish, savdo aylanmasini kengaytirish, mijozlar bazasini barqarorlashtirish va moliyaviy aylanmani tezlashtirish yo'nalishlari orqali namoyon bo'ladi. Samaradorlikni oshirishning to'rt asosiy yo'nalishi integratsiyalashgan tarzda qo'llanilganda maksimal iqtisodiy natija beradi.

Amaliy tavsiyalar quyidagi yo'nalishlarni qamrab oladi. Birinchidan, chakana savdo korxonalariga elektron tijorat texnologiyalarini joriy etishda bosqichma-bosqich yondashuv tavsiya etiladi: dastlab operatsion jarayonlarni avtomatlashtirish, keyin marketing va CRM tizimlarini, oxirgi bosqichda esa rivojlangan moliyaviy texnologiyalarni integratsiyalash maqsadga muvofiq. Bunday ketma-ketlik investitsiya yukini optimallashtirish va xodimlarning malaka oshirish jarayonlarini muvozanatli boshqarishga imkon beradi.

Ikkinchidan, raqamli transformatsiya jarayonida xodimlarning kompetensiyasini oshirish dasturlariga

investitsiyalarni yo'naltirish lozim. Texnologik infratuzilma va inson kapitali rivojlanganligi mutanosibligi samaradorlikning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Uchinchidan, mahalliy bozor xususiyatlarini hisobga olgan adaptiv strategiyalarni ishlab chiqish maqsadga muvofiq, bunda iste'molchi xulq-atvori, logistik imkoniyatlar va to'lov tizimlari rivojlanganligi inobatga olinishi zarur. To'rtinchidan, samaradorlikni baholashning kompleks indikatorlar tizimini joriy etish boshqaruv qarorlarining ilmiy asoslanganligini mustahkamlaydi.

Tadqiqot natijalari chakana savdo korxonalarini rahbariyati, raqamli iqtisodiyot sohasi mutaxassislari va ilmiy hamjamiyat uchun amaliy ahamiyatga ega. Kelgusi tadqiqotlar yo'nalishi sifatida sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalarining chakana savdo samaradorligiga ta'sirini empirik tahlil qilish, omnikanal yondashuvlarning miqdoriy baholash modellarini ishlab chiqish hamda mahalliy kontekstda raqamli platformalar muvaffaqiyat omillarini chuqur o'rganish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. UNCTAD. Estimates of Global E-commerce 2019 and Preliminary Assessment of COVID-19 Impact on Online Retail 2020. Technical Notes on ICT for Development No. 18, 2021. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d18_en.pdf
2. O'zbekiston Respublikasi Milliy Statistika qo'mitasining rasmiy portali. URL: <https://stat.uz/uz>
3. McKinsey & Company. Retail and consumer goods insights. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights>
4. OECD. Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives. Paris: OECD Publishing, 2019. URL: <https://www.oecd.org/going-digital/going-digital-shaping-policies-improving-lives-9789264312012-en.htm>
5. World Bank. Digital Development overview. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/digitaldevelopment>
6. Deloitte. Global Powers of Retailing 2023. URL: <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/consumer-business/articles/global-powers-of-retailing.html>
7. PwC. Global Consumer Insights Pulse Survey. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/consumer-markets/consumer-insights-survey.html>
8. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. Lex.uz. URL: <https://lex.uz>
9. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. To'lov tizimlari statistikasi. URL: <https://cbu.uz>
10. UNCTAD. Digital Economy Report 2021: Cross-border data flows and development. URL: <https://unctad.org/webflyer/digital-economy-report-2021>
11. World Bank. Doing Business reports archive on digital adoption indicators. URL: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment>
12. UNCTAD. B2C E-commerce Index 2020: Spotlight on Latin America and the Caribbean. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d17_en.pdf
13. Deloitte Insights. The Future of Retail. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/industry/retail-distribution.html>
14. Bank for International Settlements. Statistics on payment, clearing and settlement systems. URL: https://www.bis.org/statistics/payment_stats.htm
15. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Chakana savdo va xizmatlar sohasi statistik bo'limi. URL: <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/services-2>

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100